

طراحی و تبیین مدل شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

چکیده

یکی از عواملی که در کنار کار و سرمایه به عنوان منبع رشد و توسعه اقتصادی مطرح است، وجود کارآفرینان با ویژگی‌های پیش‌برنده‌ای مانند خلاقیت و نوآوری هستند. گسترش روحیه کارآفرینی و تربیت و پرورش کارآفرینان در جامعه اثر مطلوبی بر رشد اقتصادی و اجتماعی دارد؛ چراکه کارآفرینان با استفاده صحیح از امکانات اقتصادی و خلق فرصت‌های تجاری جدید موجب بهبود عملکرد بنگاه‌های تولیدی و خدماتی می‌شوند، لذا توجه به مقوله کارآفرینی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. با توجه به اهمیت موضوع پژوهش حاضر به طراحی و تبیین مدلی برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی پرداخته است. براساس یافته‌های مرحله پژوهش کیفی و الگوی پارادایمی به‌دست آمده، الگویی فرضی تدوین شد که شامل متغیرهای آموزش مهارت‌های کارآفرینی، مشاوره، تأمین منابع مالی، زیرساخت‌های اساسی، (فرهنگی - اقتصادی - فیزیکی - تجاری)، عوامل محیطی، عوامل استراتژیک، عوامل فردی (ویژگی‌های شخصیتی)، عوامل فرهنگی، دانش اولیه، نیروهای پیش‌برنده، شبکه‌های اجتماعی، هوشیاری کارآفرینی، پیامدهای فردی، پیامدهای کلان، اصلاح قوانین و مقررات، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی کارآفرینانه، نظام انگیزش کارآفرینانه، شرایط عمومی تسهیل‌گر و شرایط عمومی محدودکننده بوده است. براساس میزان ضریب تأثیر به‌دست آمده، اصلاح قوانین و مقررات، پیامدهای کلان، عوامل فردی، مشاوره، پیامدهای فردی، آموزش با ضریب تأثیر، منابع مالی، عوامل محیطی، عوامل فرهنگی، دانش، نظام انگیزش کارآفرینانه، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی کارآفرینانه، شرایط عمومی محدودکننده، شبکه‌های اجتماعی، زیرساخت‌های اساسی، هوشیاری کارآفرینی، شرایط عمومی تسهیل‌گر، عوامل استراتژیک و نیروهای پیش‌برنده، به ترتیب بیشترین تا کم‌ترین میزان تأثیر را به خود اختصاص داده‌اند. لذا باید به اصلاح قوانین و مقررات در جهت بهبود و ایجاد فرصت‌های کارآفرینی تأکید داشت.

اهداف پژوهش:

۱. طراحی مدل شناسایی فرصت‌های کارآفرینی.
۲. تبیین مدل شناسایی فرصت‌های کارآفرینی.

سوالات پژوهش:

۱. طراحی مدل شناسایی فرصت‌های کارآفرینی چگونه است؟
۲. تبیین مدل شناسایی فرصت‌های کارآفرینی چگونه است؟

کلیدواژه‌ها: کارآفرین، فرصت‌های کارآفرینی، عوامل مؤثر بر کارآفرینی، تکنیک معادلات ساختاری.

مقدمه

کارآفرینی نقش بسیار کلیدی در توسعه اقتصادی و پایدار همه جوامع دارد؛ به طوری که امروزه یکی از شاخص‌های توسعه در کشورهای روبه‌رشد محسوب می‌شود. کارآفرینی مهم‌ترین منبع نوآوری، اشتغال‌زایی و توسعه می‌باشد. یکی از عواملی که در کنار کار و سرمایه به‌عنوان منبع رشد و توسعه اقتصادی مطرح است، وجود کارآفرینان با ویژگی‌های پیش‌برنده‌ای مانند خلاقیت و نوآوری هستند. گسترش روحیه کارآفرینی و تربیت و پرورش کارآفرینان در جامعه اثر مطلوبی بر رشد اقتصادی و اجتماعی دارد؛ چراکه کارآفرینان با استفاده صحیح از امکانات اقتصادی و خلق فرصت‌های تجاری جدید موجب بهبود عملکرد بنگاه‌هایی تولیدی و خدماتی می‌شوند (ویلیام بیرکینشاو^۱: ۲۰۰۹). با توجه به اهمیت موضوع کارآفرینی پژوهش حاضر قصد اجرای پژوهشی بر مبنای طراحی و تبیین مدلی برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی را خواهد داشت. علاوه بر ضرورت‌های نظری و قانونی در اهمیت و ضرورت توسعه کارآفرینی شرایط موجود در اصفهان ضرورت توجه به بحث کارآفرینی را جدی‌تر کرده است. با توجه به اهمیت بخش گردشگری در اصفهان و اینکه رشد این بخش به‌عنوان بستری برای کسب اهداف توسعه می‌باشد، همچنین وجود معضل بیکاری در این استان در بخش گردشگری و کار در صنایع دستی و کارخانجات، با اشاره به این موضوع که تعاونی‌ها می‌توانند به‌عنوان جایگاهی برای ایجاد اشتغال باشند؛ با توجه به ماهیت کارآفرینی که می‌تواند به‌عنوان راهکاری برای ایجاد فرصت‌های شغلی باشد، لذا ضرورت و انجام این تحقیق که سعی در نقش عوامل مرتبط با توسعه کارآفرینی و همچنین رتبه‌بندی آن را دارد گامی در جهت بهبود مشکلات بوده و ضرورت می‌یابد. علاوه بر موارد ذکر شده می‌توان اهمیت و ضرورت این تحقیق را از ابعاد زیر مورد بررسی قرار داد:

از بُعد ضرورت قانونی توجه ویژه به گسترش فرصت‌های شغلی شده است. انجام این تحقیق زمینه مناسب را برای اتخاذ یک راهبرد ملی در زمینه کارآفرینی در ایران به‌طور عام به‌طور خاص را هموار می‌نماید. کارآفرینی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محورهای اصلی رشد و توسعه اقتصادی و پایدار به دلایل زیر دارای اهمیت است (دروکر^۲، ۲۰۱۴).

- کارآفرینی موجب افزایش و ایجاد سرمایه می‌شود.
- باعث افزایش فعالیت‌های اقتصادی، ایجاد شغل، ثروت و درآمد می‌شود.
- توسعه کارآفرینی رشد اقتصادی را افزایش می‌دهد که از طریق آن اثرات مثبتی چون بهبود وضعیت رفاهی مردم، کاهش فقر و افزایش اشتغال در جامعه به‌وجود می‌آید.
- کارآفرینی سبب پیدایش محصولات، خدمات، روش‌ها، سیاست‌ها، افکار و راهکارهای نو برای حل مشکلات جامعه می‌شود.
- عامل تقویت و تکامل صنایع داخلی است و زمینه رقابت صنایع داخلی با صنایع خارجی را فراهم می‌آورد و منجر به افزایش صادرات و دریافت ارز برای کشور می‌شود.
- باعث رقابت، تقویت و تکامل صنایع مشابه داخلی با یکدیگر و سرانجام موجب بهبود و افزایش سطح کیفیت کالاها می‌شود.
- عامل توسعه اقتصادی، رفاه و تأمین اجتماعی جامعه است.

^۱ Williams

^۲ Drucker

احمد و همکاران^۳ (۲۰۲۰) به بررسی شیوه‌های کارآفرینی پایدار در شرکت‌های کوچک و متوسط تولید مالزی: نقش عوامل فردی، سازمانی و نهادی پرداختند. نتایج حاکی از آن است که کارآفرینان شرکت‌های کوچک و متوسط در مالزی از شیوه‌های کارآفرینی پایدار کاملاً آگاه هستند و از اهمیت مفاهیم پایداری در عملکرد تجاری خود بهره می‌برند. ویکلوند و همکاران^۴ (۲۰۱۹) به بررسی کارآفرینی و رفاه در سه بُعد زمانی گذشته، حال و آینده پرداختند. در این پژوهش رفاه کارآفرینی به‌عنوان تجربه رضایت، تأثیر مثبت، تأثیر منفی بسیار اندک و عملکرد روانشناختی در رابطه با توسعه، شروع، رشد و اجرای یک کارآفرینی تعریف شده است. روبر و همکاران^۵ (۲۰۱۸) به بررسی کارآفرینی بین‌المللی، پیگیری فرصت‌های کارآفرینی در سراسر مرزهای ملی پرداختند. در این پژوهش برای موضوع ویژه کارآفرینی بین‌المللی، مفاهیم کلیدی راجع به پیگیری فرصت‌های کارآفرینی و ادبیات بین‌المللی کسب و کار ارائه شده است. ژو و لین (۲۰۱۸) به فرصت‌های کسب‌وکار الکترونیک، ادراکات کارآفرینانه، فشارهای خارجی، نظریه کارآفرینی ذهنیت‌گرا، تکامل زیرساخت فناوری اطلاعات پرداخته است. نتایج آشکار کردند که فشارهای برونی و بالندگی زیرساخت IT ارتباط مثبت و معناداری با هدایت ادراکات کارآفرینانه داشتند. همچنین نتایج بیان می‌کنند که بالندگی زیرساخت IT اثرات قویتری بر ادراک همکاری و ادراک برنامه‌ریزی در مقایسه با فشارهای برونی دارد. این مقاله، راهنمایی‌های مفید و شفافی برای کارفرمایان جهت درک سه ادراک کارآفرینانه برای کشف فرصت تجارت الکترونیک نوظهور و عوامل محرک برای ادراکات کارآفرینانه را ارائه می‌دهد. مروسکی و کراتزر^۶ (۲۰۱۷) در تحقیق خود به کارآفرینی و نوآوری در سطح کشور و بررسی نقش فرصت‌های کارآفرینی پرداختند. نتایج حاکی از آن است که فرصت کارآفرینی با پیشرفت تکنولوژیکی ارتباط مثبتی دارد. این تعامل نشان می‌دهد که دسترسی به فرصت‌ها به‌عنوان یک عنصر مهم از محیط کارآفرینی کشور است.

نتیجه‌گیری

ابعاد و شاخص‌های اصلی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در طراحی و تبیین مدل شناسایی فرصت‌ها کدامند؟ برای شناسایی ابعاد و شاخص‌های مؤثر بر توسعه کارآفرینی نتایج تحلیل عاملی تأییدی و آزمون همبستگی مدل معادلات ساختاری مشخص کرد که در بُعد شرایط علی، ضرایب تأثیر و معناداری عوامل آموزش برابر با (۰/۹۱۲، ۰/۳۳/۳۹۰)، مشاوره (۰/۹۲۸، ۰/۵۵/۱۳۲)، منابع مالی (۰/۸۷۸، ۰/۲۵/۴۸۰)، دانش (۰/۸۶۱، ۰/۳۰/۵۱۰)، عوامل استراتژیک (۰/۶۹۱، ۰/۸/۱۲۰)، عوامل فردی (۰/۹۴۷، ۰/۷۳/۰۱۷)، نیروهای پیش‌برنده (۰/۶۴۴، ۰/۷/۶۲۲) و هوشیاری کارآفرینی (۰/۷۲۸، ۰/۹/۵۷۴) به‌دست آمده است و نتیجه اینکه در باب مقایسه نتیجه آزمون معناداری تی با مقدار معیار ۱/۹۶، می‌توان گفت که این شاخص‌ها بر مدل تأثیر معناداری دارند.

در بُعد مقوله محوری، ضرایب تأثیر و معناداری نظام انگیزی کارآفرینانه (۰/۸۴۷، ۰/۲۳/۶۶۳) و ظرفیت‌سازی و توانمندسازی کارآفرینانه (۰/۸۲۷، ۰/۱۸/۸۲۵) به‌دست آمده است و نتیجه اینکه در باب مقایسه نتیجه آزمون معناداری تی با مقدار معیار ۱/۹۶، می‌توان گفت که این شاخص‌ها بر مدل تأثیر معناداری دارند. در بُعد راهبرد، ضرایب اصلاح قوانین و مقررات (۱ و ۰/۹۱۲۳/۲۷۳) به‌دست آمده است که باتوجه به ضریب تی می‌توان گفت این شاخص بر مدل تأثیر

^۳ Ahmad et al.

^۴ Wiklund et al.

^۵ Reuber et al.

^۶ Mrozeński & Kratzer.

معناداری دارد. در بُعد شرایط زمینه‌ای، برای شاخص شبکه‌های اجتماعی ضرایب (۰/۷۶۹، ۱۴/۳۳۹)، عوامل فرهنگی (۰/۸۶۲، ۲۲/۹۸۵) زیرساخت‌های اساسی (۰/۷۶۲، ۱۴/۷۹۸) و عوامل محیطی (۰/۸۷۷، ۳۴/۰۲۷) به‌دست آمده است که این شاخص‌ها باتوجه به معناداری ضریب تی تأثیر معناداری بر مدل دارند. در بُعد شرایط مداخله‌گر، برای شاخص شرایط عمومی تسهیل‌گر ضرایب (۰/۷۰۷، ۱۳/۸۷۹)، شرایط عمومی محدودکننده (۰/۷۹۲، ۲۵/۸۲۹) به‌دست آمده است که این شاخص‌ها هم باتوجه به معناداری ضریب تی تأثیر معناداری بر مدل دارند. در بُعد پیامدها، برای شاخص پیامدهای فردی ضرایب (۰/۹۱۳، ۳۶/۱۰۲)، پیامدهای کلان (۰/۹۵۲، ۵۴/۲۳۰) به‌دست آمده است که این شاخص‌ها باتوجه به معناداری ضریب تی، تأثیر معناداری بر مدل دارند؛ بنابراین می‌توان به‌طور کل، ۱۹ بعد به‌عنوان شاخص‌های اصلی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در طراحی و تبیین مدل شناسایی فرصت‌ها شناسایی شده‌اند.

روابط بین ابعاد و شاخص‌های اصلی مرتبط بر توسعه کارآفرینی در طراحی و تبیین مدل شناسایی فرصت‌ها چگونه است؟

براساس یافته‌های به‌دست آمده، متغیرهای برون‌زا (مستقل) شامل؛ آموزش، مشاوره، منابع مالی، دانش، عوامل استراتژیک، عوامل فردی، نیروهای پیش‌برنده، هوشیاری کارآفرینی، شبکه‌های اجتماعی، عوامل فرهنگی، زیرساخت‌های اساسی، عوامل محیطی، شرایط عمومی تسهیل‌گر و شرایط عمومی محدودکننده و متغیرهای درون‌زا یا وابسته شامل؛ نظام انگیزش کارآفرینانه، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی کارآفرینانه، اصلاح قوانین و مقررات، پیامدهای فردی و کلان می‌باشد و میزان تاثیر متغیرهای شناسایی‌شده، باتوجه به ضریب تأثیر و آزمون تی معنادار بوده است، بیانگر این امر بوده است که متغیرهای شناسایی‌شده در جامعه مورد مطالعه، قابل استفاده و نتیجه‌گیری خواهد بود. براساس میزان ضریب تأثیر به‌دست آمده، اصلاح قوانین و مقررات (۱) پیامدهای کلان (۰/۹۵۲)، عوامل فردی (۰/۹۴۷)، مشاوره (۰/۹۲۸)، پیامدهای فردی (۰/۹۱۳)، آموزش با ضریب تأثیر (۰/۹۱۲)، منابع مالی (۰/۸۷۸)، عوامل محیطی (۰/۸۷۷)، عوامل فرهنگی (۰/۸۶۲)، دانش (۰/۸۶۱)، نظام انگیزش کارآفرینانه (۰/۸۴۷)، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی کارآفرینانه (۰/۸۲۷)، شرایط عمومی محدودکننده (۰/۷۹۲)، شبکه‌های اجتماعی (۰/۷۶۹) زیرساخت‌های اساسی (۰/۷۶۲)، هوشیاری کارآفرینی (۰/۷۲۸)، شرایط عمومی تسهیل‌گر (۰/۷۰۷)، عوامل استراتژیک (۰/۶۹۱) و نیروهای پیش‌برنده (۰/۶۴۴)، به‌ترتیب بیشتری تا کم‌ترین میزان تأثیر را به خود اختصاص داده‌اند.

اعتبار مدل عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در طراحی و تبیین مدل شناسایی فرصت‌ها چگونه است؟

نتایج تجزیه و تحلیل‌ها برای اعتبار مدل تحقیق نشان داد بارهای عاملی و ضرایب تی پرسش‌نامه ۸۹ سؤالی مطابق جدول (۵) بارهای عاملی همه سؤالات بالاتر از ۰/۴ و ضرایب معناداری تی بالاتر از مقدار معیار ۱/۹۶ به‌دست آمده است. برای بررسی کیفیت یا اعتبار مدل از بررسی اعتبار که شامل شاخص بررسی اعتبار اشتراک و شاخص بررسی اعتبار افزونگی می‌باشد، استفاده شده است. باتوجه به نتایج نشان داد در جدول (۹) مقادیر هر یک از شاخص‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته مثبت و بزرگ‌تر از صفر می‌باشند. بنابراین می‌توان گفت مدل از کیفیت و اعتبار قابل قبولی برخوردار است. همچنین در بررسی برازش مدل کلی، شاخص کلی برازش عددی برابر ۰/۶۱۴ به‌دست آمده است که شاخصی قوی است و نشان از کیفیت بالای کلی مدل دارد. و همچنین روابط بین متغیرهای اصلی تحقیق معنادار بوده‌اند و روابط بین متغیرهای درون‌زا (وابسته) و برون‌زای (مستقل) مدل نیز معنادار بوده است.

منابع و مأخذ:

Ahmad, NH, Rahman, Syed Abidur, R., & Noor Liyana, Khairul A., & Halim, H. (٢٠٢٠). Sustainable entrepreneurship practices in Malaysian manufacturing SMEs: the role of individual, organisational and institutional factors. *World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, ١٦(٢), ١٥٣-١٧١.

Drucker, P. (٢٠١٤). *Innovation and entrepreneurship*: Routledge.

Mrożewski, M, & Kratzer, J. (٢٠١٧). Entrepreneurship and country-level innovation: investigating the role of entrepreneurial opportunities. *The Journal of Technology Transfer*, ٤٢(٥), ١١٢٥-١١٤٢.

Reuber, A Rebecca, & Knight, Gary A, Liesch, Peter W, & Zhou, L. (٢٠١٨). *International entrepreneurship: The pursuit of entrepreneurial opportunities across national borders*: Springer.

Williams, Ch. (٢٠٠٩). Subsidiary-level determinants of global initiatives in multinational corporations. *Journal of International Management*, ١٥(١), ٩٢-١٠٤.

Wiklund, J., Nikolaev, B., Shir, N., Foo, M. D., & Bradley, S. (٢٠١٩). *Entrepreneurship and well-being: Past, present, and future*.